

Er det den samme Gud?

Anmeldelse af biskop Niels Henrik Arendts
bog *Er det den samme Gud? Gud i kristendommen
og andre religioner*.¹

Af Jacob Thomsen

Biskop Niels Henrik Arendt har den 22. april 2009 udgivet en bog med ovennævnte titel om Gud i kristendommen og andre religioner. Det er ikke længe siden, at den gængse definition af en biskop var "præsternes præst", men i vore dage er det en glædelig erfaring, at de danske biskopper i stigende grad også er opmærksomme på deres pastorale ansvar for lægfolk. Selv biskop Jan Lindhardt skrev små fromme bøger uden særlig provokerende særstandpunkter. Som et strålende bidrag til genren af både belærende og opbyggelige småbøger foreligger nu Arendts bog.

Et hovedanliggende i bogen er et opgør med den "modernistiske" teologi. Arendt forfægter på sin egen beskedne måde den klassiske kristne tro, at "Gud er ikke kun til i min tro" (s. 97), og at "Gud findes i virkeligheden, ikke kun inden i vores hoveder eller inden i vores sprog" (s. 100). Der opfordres til "kamp om sandheden i religionernes verden" (s. 114), og for kristendommens vedkommende defineres "kristendommens kerne" som "sammenknytningen af Guds og menneskers virkelighed gennem Guds menneskeblivelse" (s. 86). Med Arendts sædvanlige stilfærdighed kaldes det en "lidt svær tanke" (s. 87), at Kristus har medvirket ved skabelsen, men der fortsættes heldigvis: "Den [tanken] udtrykker netop en sammenknytning mellem Jesus Kristus og alt, hvad der er til".

Den beskedenhed i udtrykket, som kan konstateres i ovenstående citat, er et gennemgående og såre tiltalende træk, især i dialogen med anderledes troende, f.eks. "jeg vover mig ud på det helt dybe teologiske vand" (s. 64). Ikke blot i indhold, men også i udtryksform har biskop Arendt et klassisk

¹ Biskop Niels Henrik Arendt (f. 1950) er biskop i Haderslev. Han har tidligere undervist teologiske studerende, fortrinsvis i Afrika, og ofte deltaget i samtaler med ikke-kristne. Han er involveret i en række af Folkekirkens forbindelser uden for Danmark, både når det drejer sig om nødhjælp, venskabsmenigheder og mission. Bogen er udgivet på Unitas forlag ISBN: 978-87-7517-825-4, 141 sider, 199 kr.

præg, og han vinder læserens tillid ved at holde sig til det gamle stilideal "suaviter in modo, fortiter in re".²

Men et par små torne hører dog med i den buket roser, som biskoppen fortjener, netop fordi sandhedskravet er et fremherskende træk gennem hele bogen. På side 63 er det et berettiget anliggende for ham at værne om den kristne tro på én og kun én Gud samtidig med at bevare treenighedslæren. Denne krævende balancegang fører imidlertid til formuleringer, der er faretruende tæt ved modalisme, et kætteri, der ifølge *Lexikon für Theologie und Kirche* allerede blev fordømt i de første århundreder. Det hedder hos Arendt: "Det latinske ord *persona* betød imidlertid dengang en udtryksform, og så giver det mening". Det er en kendt sandhed, at ordet "persona" i det klassiske Rom blev brugt om skuespillernes masker, der markerede deres rollers indbyrdes karakterer. Men anvendelse af ordet "persona" om de tre personer i Treenigheden kan ikke tolkes ud fra denne betydning af ordet "persona". De tre personer i Treenigheden må ikke så at sige degraderes til blot at betyde udtryksformer eller fremtrædelsesformer (på latin "modi", heraf navnet på kætteriet). I *Den Katolske Kirkes Katekismus* § 252 hedder det da også, at ordet person "bruges for at betegne Faderen, Sønnen og Helligånden i deres reelle forskel fra hverandre" (min understregning). Oversættelsen eller forklaringen "udtryksform" må være betænkelig at anvende.

Den anden (og sidste) rosentorn, jeg kan finde, er på side 67-68, hvor den teologiske tanke om "gud-gørelse" af mennesket forkastes. Hertil kan bemærkes, at allerede Andet Petersbrev 1,4 taler om Guds løfter, "så I ved dem [løfterne] kan slippe fri af forkrænkeligheden i denne verden med dens begær og få del i guddommelig natur". I Arendts tekst fremhæves det, at der især lægges vægt på denne tanke i den ortodokse del af kristenheden. Således også i debatten mellem ortodokse og lutherske teologer i Finland. Uden tilslutning fra lutherske teologer i andre lande – så vidt mig bekendt – har markante finske lutheranere endog hævdet, at de også hos selveste Luther har fundet belæg for denne teologiske mening. Men også uden for de ortodokse kirker har tankegangen vundet indpas. Således hos *Augustin* i en prædiken, der benyttes den 24. december under læsningernes tidebøn og findes på side 74 i bind 1 af de fire bind "Tidebøn. Læsningernes tidebøn. Læsninger fra den kirkelige tradition":³ "Thi hvilken større nåde kunne vi modtage af Gud, end at han, der kun havde en eneste Søn, gjorde ham til Menneskesønnen og dermed *omvendt* (latin: *vicissim*) gjorde mennesket til Guds Søn?"⁴ Min kursivering viser nøgleordet til begrebet "bytte".

Pave Leo den Store, der som sit måske største anliggende havde at bekræfte troen på Jesu Kristi to naturer, har i sin prædiken 54,4 følgende tekst:⁵ "Som en rig og barmhjertig købmand kom Herren fra Himlen til denne verden og ved *et underfuldt bytte* indlod han sig på en handel, der bragte os velsignelse. Han borttog, hvad der var vores, og gav os, hvad der var Hans: I stedet for forhånelser gav Han os ære, helbredelse i stedet for smerter og liv i stedet for død." Udtrykket "et underfuldt bytte" (latin: *commercium mirabile*) er blevet den faste betegnelse for denne teologiske tanke.

Af de talrige andre steder hos kirkefædre skal jeg her nøjes med at citere en tekst fra pave Gregor den Stores *Liber responsorialis* i *Patrologia Latina* bd. 78, der også gennem *Antiphonale Monasticum* er indlemmet i tidebønsliturgien. På side 226 i den danske katolske "Tidebog",⁶ side 226, findes udtrykket i 1. antifon til 1. vesper til 1. januar, dvs. festen for Maria, Guds Moder, der – meget passende – samtidig er julens oktavdag: "O, vidunderlige bytte! Menneskeslægtens Skaber påtog sig sjæl og legeme og lod sig føde af en jomfru; han fremstod som menneske for at give os del i sin guddom."

² Latin: Mild i formen, stærk i selve sagen.

³ Udgivet af Kateketcentralen, og oversat efter Liturgia Horarum af Jacob Thomsen, ISBN 87-87275-74-0.

⁴ Prædiken nr. 185: *Patrologia Latina* bind 38, side 997 f., 999.

⁵ *Patrologia Latina* bind 54, 321 A.

⁶ Udgivet af Ansgarstiftelsens Forlag, 1991, ISBN 87-88297-020.

Og sandelig, om man ikke også kan finde tankegangen på dansk luthersk grund! Motivet findes i Hans Christensen Sthens julesalme "Nu vil vi sjerne og være glad" fra En liden Haandbog 1578. I DDS nr. 91, vers 6:

*Med os han bytter så underlig,
Guds Søn, vor broder fin,
vort kød og blod han tager på sig
og skænker os guddom sin.*

Det er værd også her at bemærke nøgleordene "bytter så underlig". Det er et vidnesbyrd om den vægt, man lige siden oldtiden har tillagt denne teologiske tanke, at betegnelsen "det underfulde bytte" har været så konstant, også hos de talrige ortodokse kirkefædre, som undertegnede i denne anmeldelse helt har undladt at opremse. I øvrigt kan der henvises til en længere artikel af undertegnede om "Det underfulde bytte – et klassisk julemotiv" i nærværende nettidsskrift.⁷

Klik her for at udskrive artiklen (printerens skal være tændt)

Klik her for at sende artiklen til en ven eller bekendt (Outlook skal være startet)

Klik her for at komme til forsiden af catholica.dk

⁷ **Klik her** for at se denne artikel